

Norbert F. Čapek:

ZAKOPANÉ POKLADY VŠEDNÍHO ŽIVOTA.

Zajímavou zprávu přinesl jeden list o rolníku, který objevil poklady nových zelenin na dně mořském. Jsou prý vydatnější než dosud známé zeleniny a obsahují některé živné látky, které přijdou lidem velmi k duhu. A jako onen rolník objevil poklady, o kterých se dosud nevědělo, právě tak my, kteří se zabýváme záhadami duševního života a lidských problémů vůbec, poznáváme čím dál víc, že není ještě mnoho věcí objeveno, kterými by duševní život lidí mohl býti obohacen, a že i věci, které jsou známy, ani z daleka nejsou využity.

Zakopaný poklad je pokladem nevyužitým. Někde v zemi je zlatá ruda, uhlí, olej, ale dokud nikdo o nich neví, nevykope a nezužitkuje je, nic to není platné. Někde v bankovních tresorech mají pruty zlata uloženy, ale i to by byly zakopané poklady, kdyby se na ně nevydávaly poukázky v podobě bankovek. Podobně v duši každého člověka jsou zakopané poklady, dokud člověk je nezhodnotí poukázkami, totiž takovým uvědoměním si toho, co by dokázal, kdyby se znal.

Záleží nejen na tom, co někdo objeví, ale kdo to objeví. Někde v poli bylo by zakopaných tisíc dukátů, a hrabal by tam vepř. Rozhrabe je a rozhází a nemá z toho nic. Není to nepřiměřené porovnání. Vždyť některý člověk k duchovním hodnotám a pokladům nemá jiný vztah, než jako zvířátko k dukátům.

Letos kolem nového roku dvě dívky přišly v horách při lyžaření k úrazu. Naštíply si kost v holeni. Jedna z nich chodila po Praze, a když se zeptali, jak se má, spustí: »Já mám smůlu, každý na mne kouká, a než se někam dobelhám, a kdo ví jak to bude dlouho trvat.« – Druhá dívka v podobné situaci každý den si něco pochvalovala. Jeden den povídá: »Ale to jsem měla štěstí, mohla jsem si zlázat obě nohy.« Druhý den po novém obvazu měla po každém našlápnutí velkou bolest, proto zkoušela, nalezla-li by způsob dokročení, při němž by měla méně bolestí. A když se jí to podařilo, radostí div do stropu nevyškočila: »Už to mám, už to mám, takhle se mi moc dobře chodí.« A když po prvé vyšla ven s obvázanou nohou a vrátila se domů,

obličej jí zářil jako měsíček v úplňku. Domáci se ptají: »No, copak jsi pěkného zažila?« — »Ale když lidé jsou takoví milí a úslužní! Kde kdo mi pomáhá, v elektrice mi hned místo udělají, nemít tohle, nikdy bych nebyla věděla, jak jsou lidé hodní.«

Zdůrazňuji, že jsem si to nevymyslel, ale byl jsem osobně toho svědkem. Ta první nechala své poklady zakopané, a tak její den byl všední a šedivý, druhá je vykopala, proto se jí lépe žilo. Tímhle způsobem mohli bychom pokračovat a objevili bychom několik tisíc variací. Pamatuji si, že jsem znal lidi, kteří tady na všechno nadávali. Říkali: »Jen do té Ameriky se dostat.« Potom jsem je potkal v Americe. A říkali: »Čert mi tu Ameriku byl dlužen. Doma to přece bylo lepší.« — Tam nadávali na Ameriku a tady nadávali na domov.

Nechci tím říci, že bychom všechno měli chválit. Mnohé věci se mi tady nelíbí, které se mi v Americe líbily. A mnohé věci se mi v Americe nelíbily, které se mi tady líbí. Ale není nutno, aby se člověk otravoval těmi neb oněmi věcmi. Postačí, jestliže jim trochu porozuměl a jestliže s tím, co nemůže změnit, se netrápí.

Pamatuji jiné události, kdy v určité zemi bylo zvláště zle, a tak mnohé volalo po nápravě. Potkával jsem lidi, kteří říkali: »Udělat z toho kůlničku na dříví!« A potkal jsem člověka, který mi povídal: »Kdybych tak měl tisíc rukou místo dvou, tady by bylo práce, a to by byla radost, kdybych něco pořádného mohl udělat. No, když jich nemám tisíc, tak udělám něco pořádného s těma dvěma.«

Nevyzdvíženým pokladem zůstávají krásné vzpomínky. Viděl jsem příbytky, kde měli za rámečkem obraz mrtvoly. A jinde fotografii pohřbu. Každodenní dívání se na symbol jakéhokoli utrpení je velmi nežádoucí. Ale vzpomínka na chvíli, kdy se nám srdce rozechálo, kdy jsme seděli u potůčku, ptáčci nám zpívali, a les šuměl, takové dny, kdy jsme zažili lidskou krásu, projevy vzácné duše, a někdy třeba jen od cizího člověka, kterého jsme třeba jen jednou v životě potkali, zůstane v rámci našich vzpomínek po celý život. —

Žena nynějšího presidenta Spojených států, pí. Rooseveltová, řekla: »Jsme světu povinni, abychom si zachovali smysl pro humor a nebrali sebe příliš vážně.« To je také jeden z pokladů. U většiny našich lidí je zakopaný *humor*. Máme vtipy, satiru, smích a co ještě, ale humoru jsme dosud málo vykopali.

V jedné revui jsem četl nářek nad úpadkem pláče. Kde prý jsou romantické slzy z doby před 50 lety. Slzy jsou prý jeden z nejpůvabnějších projevů lidské duše. Dnešní člověk prý je polyká a potla-

čuje, ale že je máme postavit znovu na místo, které jim po právu patří. Vždyť prý existuje pláč také u zvířat. Psi prý pláčou vzrušením jako lidé. Také sloni prý mají určitou tendenci k melancholii, a když psi a sloni, proč ne lidé?

Nijak pláč neodsuzuji, ať si popláče, komu to dělá dobře. Já o pláč nestojím, ale komu to uleví, ať si pláče. Proto však nemusíme pláč obdivovat a uměle pěstit anebo docela nad tím plakat, že lidé dost nepláčí. K potěšení všech podotýkám, že o úpadku pláče psal vlastně jeden Španěl v Mexiku, a že do české revue to bylo jen přeloženo.

Některé poklady jsou z části zakopané, a my je více zakopáváme. Jako na příklad zpěv. Jedna z nejušlechtilejších vlastností našeho národa byla jeho velká láska ke zpěvu. Málokterý národ má tolik písničků, které vytryskly přímo z duše lidu! Naši předkové takřka všechno uměli opěvovat. Máme docela písničku, kde matka v písni žaluje, že její syn nezpívá.

Že zpěv je pokladem u nás zakopaným, o tom jsem se znovu přesvědčil nedávno. Když jsem komusi říkal, jak postrádám starou chuť ke zpěvu u našeho lidu, povídá: »Tak se mnou jednou pojdte, a já vám ukáži, že to není tak docela pravda.« Přizval jsem svou ženu, a šli jsme. Vešli jsme do ohromné místnosti ve středu Prahy, plné lidí. Byli zticha. A já se obracel na svého souseda s tázavýma očima: »No tak, kde je ten zpěv?« »Jen počkejte, až se trochu napijou.« Tak jsem čekal, a dobré bylo, že mě číšníci nenutili do pití, protože měli beztak dost co dělat. Po nějaké chvíli slyším unisono mnohé hlasy volat: »My chceme basu!« Koukám na souseda s otazníkem v očích: »Co pak basa, to je nějaký zpěv?« »Jen počkejte!« Potom před muzikanty vystoupil dirigent s basou a začal hrát a zpívat, a celý shromážděný dav začal zpívat s sebou, a potom šla písnička za písničkou. Co jsem z toho poznal? Že v podvědomí našeho lidu chuť ke zpěvu je zakopána, a když ten nános skleničkou vína trochu poodhrabe, ukáže se, co kdysi naši lidé dovedli kdykoli, na poli, na dvoře, v jizbě a v kuchyni — a zcela střízliví! Ano, zpěv je velký poklad, to jsou perutě, na kterých se člověk může vznést nad trampoty a všednost dne, a v jasných sférách tónů uvolní se a posílí svou duši k novým výbojům.

My, čeští unitáři, máme písně, do kterých se nikdo nemusí nutit popíjením. Nemusí čekat, až bude v hospodě nebo v kostele. Hodí se do denního, všedního života a povznáší mysl z prachu všednosti do nálad čistého, radostného a tvůrčího života.

Kde jsou naše poklady zakopané? Jsou v nás a nikde jinde. To je tvrzení, ku kterému se vždy znovu vracím, protože odpovídá mé a mnohých jiných lidí zkušenosti.

Chodíme slabí, ubozí a bez radosti, kde bychom mohli dobývat vzácné poklady. Člověk je jako mladý lev, který byl vychováván mezi ovci. A když vyrostе, má se za ovci. Pohybuje se slabošsky a nemohoucne se stádem, až jednoho dne v lese uslyší po prvé mohutný hlas staršího lva. V jeho skryté přirozenosti pojednou se probudí síla, a odpoví lvím hlasem. Od té chvíle je si vědom, že není ovcí, ale lvem.

Hodně se u nás šíří učení o nemohoucnosti člověka, o jeho bídě a ubohosti, ale člověk je tajemný důl ohromných pokladů, božských sil. Je z vysokého rodu a má vzácné poslání. On se však nezná. Na jeho duši je nános a řada obalů jako na egyptské mumii. — Docela na povrchu má obaly papírové. Pozná se podle křestního listu, domovského listu, vysvědčení zachovalosti, vysvědčení ze školy a všech ostatních papírů. Pod tím je obal látek. To je jeho společenské postavení. To je, jak je posuzován, a jak sama sebe hodnotí podle kabátu a límečku. A pod tím je košile. To jsou klepy, jak jej lidé posuzují za zády, jak jej svlékají až do košile, není-li někde nějaká nezašitá dírka.

A teprve pod všemi těmi obaly je on sám. Pro samé ohledy a protože je příliš zabrán do všeho, zač sebe zevně má a zač jej druzí považují, nepřichází sám k sobě, aby poznal, čím je, a co je v něm trvalého a věčného.

A potom, mnozí by chtěli věc nejdrazší koupit příliš lacino. Chtěli by, aby nejvzácnější perla padla jim bez námahy do klína. A tu vzpomínám krásného podobenství Ježíšova o kupci perel. (Viz evangelium Matouše, kap. 13, 44 až 46.)

Victor Hugo vypráví o satanu, že chtěl jednoho dne napodobit ducha Stvořitele. Snil o stvoření obdivuhodného živočicha. Vyžádal si od Boha dáseň lva, drápy tygra, křídla orla, sílu býka, rychlost jelena — potom se uchýlil do svých dílen, aby vytvořil vrcholné dílo. Pracoval dlouho a dlouho — stvořil však jenom kobyliku. Taková je honba lidstva za štěstím. Hledají tu a hledají tam, po všech koutech země, ve vědách, uměních a zábavách, a nakonec je z toho jen kobylika. Je z toho smutek, nejistota, někdy i zoufání.

Člověk musí nejprv najít sebe a v sobě skryté dvěře, které se otvírají v nejvnitřnější svatyni duše. Tam se setkává s Bohem. Tam zaslechne boží hlas, tam zakouší vánek ticha, tam se napájí nektarem svaté radosti.

Zahloubat se do vlastního nitra je nemožné, dokud člověk upíná zrak jen k věcem mimo sebe a dokud příliš dlouho a příliš zblízka se dívá na svět, jak se jeho smyslům jeví. Když se dlouho dívám do malých liter, uvědomuji si, že moje oči potřebují odstupu, potřebují se aspoň na pár vteřin zahledět do něčeho vzdáleného, aby oční bulvy neustrnuly a svoji původní pružnost obnovily.

To platí i v ohledu duchovním. Je potřeba odpoutat mysl od všeho, co se mění a pomíjí, co dnes nebo zítra se rozpadá v nivenč, a zahledět se do dálav věčnosti dalekohledem vlastního nitra.

V těchto dobách neradostných, kdy události dne co chvíli hlásí novou bouřku, dělám tohle hodně často. Buď se zadívám do oblastí vesmírných, ve kterých země je jen malým práškem, aneb do dávné minulosti, kdy velké říše s jejich nesmírnými poklady, mocí a slávou obrátily se v prach, a říkám si, jaké vzpomínky o tom mají ti, kteří tenkrát žili, jak asi srovnávají to, co tenkrát měli za největší poklady, s tím, čeho si cení dnes. Anebo se ptám, čím všechno to, co dnes přemáhám a co dnes by chtělo trápit, bude za sto a za tisíc let?

A tak se ptáme, co dnes má dělati člověk, který vidí dál, než na nejbližší kopeček. Odpověď: dáme se do vykopávání pokladů duše. Budeme se učit je užívat a rozdávat.

Jeden z nejkrásnějších objevů poslední doby je vědecké zjištění, že rostliny mění světlo ve hmotu. Americký prof. Spessard dokázal pečlivým zkoumáním, že rostlinám světlem přibývá na váze, a že hmota se tvoří ze světla. Jinými slovy, že jsme oblečeni ve světlo, a že rozdíl mezi hmotou a hmotou je jen rozdíl v jakosti světla. Nejjemnějším a nejvzácnějším světlem je paprsek, kterým Bůh Sebe vyjadřuje v naší duši. K tomu paprsku co nejbližše s radostným vědomím se dostat, s ním se sblížit, jím se nechat prozářiti, to jsou zdroje radosti a moudrosti, to jsou zdroje síly a zdraví, to je studnice vyššího náboženství, to je onen pravý poklad, kterého se dobrat stojí za to, aby člověk, je-li nutno, třeba všeho jiného se vzdal. To je poklad věčného života a věčného mládí.

Dokonalost. Kdo chce dosáhnouti dokonalosti, musí mít buď vážné přátele, nebo urputné nepřátele. Tak bude udržován citlivým vůči svému dobrému nebo zlému chování buď upozorňováním jedněch, nebo souzením druhých. Diogenes.

Mínění. Kdo nikdy své mínění neměnil, také nikdy neopravil žádnou ze svých chyb. Kdo nikdy nebyl tak moudrým, aby také na sobě našel chybu, nebude také nikdy tak laskavým, aby jiným prominul, co u nich považuje za chybu.

Lež. Jedna lež vyžaduje deset nových lží k svému obhájení.

DNEŠNÍ VĚCI.

„Dobrý člověk z dobré pokladnice vybírá dobré věci, ale zlý člověk ze zlé pokladnice vybírá zlé věci.

Pravím vám: za každé neužitečné slovo, které lidé promluví, budou odpovídati v soudný den. Vždyť podle svých slov budeš osvobozen a podle svých slov budeš odsouzen.“ (Matouš 12, 35-37).

Letošní 28. říjen byl všedním pracovním dnem, ač je zákon, že tento den se má slaviti jako státní svátek. Nikdo však nic nenamítal proti tomu, aby se neslavil, aspoň ne tak, jako všechny předcházející dny tohoto data po památném 28. říjnu 1918, kdy Praha hřměla jáso-tem lidu osvobozeného ze staleté poroby Habsburků, vnucených cizích vladařů, utlačovatelů a germanisátorů českého a slovenského národa! Málo je dnů v našich dějinách, v nichž by se duše národa zcelila v tak vzácnou harmonii a jednotu jako tohoto dne! Jestli i tehdy t. ř. »spodina« lidu v hlavním městě se pokoušela zneužití slavnostní ná- lady a uplatniti své nekalé řemeslo, byla rázně zakřiknuta a zločinné její úmysly byly v zárodku udušeny. »Pomsta« – byl to vlastně jen do- bromyslný humor lidu — vybíjela se na odstraňování dvouhlavých rakouských orlů. Ale duše davů byla čistá, veselá a nadějná, a pro- jevy její neměly v sobě nic zavlého, pomstylačného, ani nepřátelského.

První desíletí bylo oslaveno publikacemi všech oborů státní správy, veřejných kulturních a pracovních zřízení a odvětví; v nich byly sneseny výsledky desíleté činnosti v osvobozeném státě všech složek veřejného života a vrstev státních občanů bez rozdílu národnosti, vy- znání, pohlaví, politické příslušnosti a povolání. Byla to radostná pře- hlídka práce, těšila a povzbuzovala. Byla projevem tehdejší »ideologie« a nálady.

Přišlo 20. výročí! Jak od základů byla změněna »duše národa,« jak teskný, bezútěšný byl den 28. října 1938!

Stát československý zel nesčetnými ranami jako zmrzačené tělo, a ještě nové amputace se připravovaly. A lid tonul v hlubokém a ne- změrném zármutku! Bolesti zdrásané mysli a zmrzačené duše pod- dávaly se cele dojmům z událostí z konce září, z oněch dnů, kdy hodina za hodinou přinášela nová zklamání, nové trpkosti a nová a nová, vždy bolestnější překvapení. A nebylo těm smutkům konce, následovala a připravovala se ještě další utrpení.

Lidé v prvních dnech zmlkli, zhroutili se do sebe, neměli slov. A když začali opět mluvit, jaké to byly řeči? Není divu, že hořké! Ale kam se zaměřily? Nikoli na skutečné původce toho velkého zla, na ty, kteří ukládali o celistvost našeho státu, nikoli na ty, kteří stáli a stojí dodnes v pozadí všech osudových rozhodnutí poválečných let, již rozněcují temné pudy lidstva a zapřahují je do služeb svých nenasytných tužeb po moci a bohatství, kteří jsou vlastními původci strašných utrpení, nesčíslných pohrom a zel, jež zachvátily téměř všechny díly a kouty zemské, a již maří všechny snahy o mír, o zušlechtění lidstva a duchovní jeho povznesení.

Hledají se vinníci, aby se odvedla pozornost od vlastních vin. Lidé slabých charakterů, kteří se mnohdy přímo kořili před držiteli moci a včerejšími vůdci, vztyčují nahrbené páteře a pojednou mají odvalu plivati na včerejší autority a křičeti na ně: zrádci, zaprodanci, zloději, podvodníci! A to nejsou nejhorší slova a nejhorší nadávky! Moře špíny se rozlévá dál a dále, a ti, kteří se v něm brodí, roztřikují hrdinně kal na všechny, kteří se nemohou brániti.

Národní pohroma byla poskvrněna lidmi, kteří se přiživují na každém neštěstí. Již neplatí zlo zaviněné věrolomností, slabostí nebo sobeckostí těch, na které spoléhal po léta celý národ a nejen jeho jednotlivci; ale mnozí lidé ztratili smysl pro nestrannost a spravedlnost a přijímají bez váhání a nekriticky každé i nejhorší podezření.

Stalo se módou předstihovati se v »kritikách«. Nebylo stupidnosti a nebylo hrubého vtipu a veršovaných hanebností, aby nedošly příznivého přijetí u značné části inteligence. V kavárnách i při soukromých setkáních podstrkávali si lidé průklepy, tisky i opisy nejhnusnějších pamfletů, nad nimiž souhlasně pokyvovali hlavami a usmívali se i ti, kteří se v duchu rděli nad takovými sprostotami.

Zachvátila náš národ jakási typická davová psychosa? Byl to ventil pro ony hrozné bolesti, kterými jsme tolik trpěli všichni bez rozdílu?

Často nevěříme svým očím, čteme-li v denních listech články, které by před rokem nebo dvěma nebyly možné, poněvadž by je veřejnost prostě nesnesla. A často nevěříme svému sluchu, slyšíme-li řeči lidí, které jsme dosud považovali za vážné a objektivní, třeba měli odlišné názory na běh věcí u nás než my. Měli jsme různá mínění, ale nikdy jsme neposkvrňovali svých úst slovy, která jsou dnes zcela běžná a »lidová.«

Žijeme v jakémisi opojení, ve kterém vybíjíme svou bezmocnost a své vnitřní žaly na všem, co včera nebo předevčírem mělo nějaký

kurs a autoritu. Voláme po likvidaci minulých 20 let, jako by to byla léta ztracená a zmařená, léta pouze negativních hodnot a pohrom. Nic, co se v nich dalo a jak se dělo, nepardонujeme, ale prohlašujeme šmahem všechno za špatné. Naše osvobození, práce pro ně, národní obrození, práce dvaceti let, střepy toho všeho leží na smetišti, a leží tam i vše, co mělo nějakou mravní hodnotu! A tolik lidí plive na naši popřevratovou minulost! Myslíte, že přeháníme? Jen poslouchejte řeči všech těch »zasvěcených« a »dobře informovaných,« jen čtete ty anonymní a projevy »básně,« které jsou dnes v takové oblibě. A máte-li ještě trochu studu v těle, ztuhne vám v žilách krev nad tím smetím.

Snad tomu tak musí býti, řekne se. Snad se tím dává ventil nezměrnému roztrpčení a bolu našich lidí. Snad bychom jinak ani nepřežili hrůzy této doby a svého národního neštěstí. Jsou lidé, kteří svou vnitřní tíseň musejí vynadávat a vyvztekat, jinak by se snad zalkli. Někdo tu musí býti, aby si na něm dav schladil žáhu, a je snad přirozeno, že to jsou nám nejbližší, jejichž postavení budilo v jedněch závist, v jiných nenávisť, když jiných se bojíme.

Prožíváme revoluci a každá revoluce má své oběti. Prožíváme přerod! Dosud jsme byli tak šťastni, že jsme své přerody neplatili krví. Měli jsme vůdce a rádce, kteří nás bezpečně převáděli úskalími. Dnes jich nemáme, alespoň je dosud nevidíme. Proto bouře zuří nespoutána, rozdmýchována vichrem nenávisť a pomstychtivosti.

Řeknete, že nemůžeme zapírat, že vše v těch uplynulých 20 letech nebylo dobré, ani v pořádku! Že náš veřejný život byl přepolitizován, že všechno dění ať veřejné, ať soukromé, bylo pod tlakem politických zájmů a stran. Některé resorty a některá státní zřízení byly jakoby na věky obětovány určitým politickým vlivům. Nikdo nesměl se odvážiti zasáhnouti do zájmových sfér stran, které podřídily vše, kam sahal jejich vliv, svým sobeckým účelům, neohlížeje se na nic a na nikoho.

Pravda, byly i jiné nepěkné zjevy, které přímo křičely po nápravě. Dnes se rozpoutala chuť dělati pořádek a odstraňovati vady. To by bylo správné! Správné jest i uvědomovati si chyby, činiti pokání a napravovati. Ale nesprávné je, sedají-li na soudnou stolicí lidé, kteří by sami měli býti souzeni, nebo kteří zdánlivě jsou zachovalí, protože shodou okolností neměli možnost uplatňovati sobecké své zájmy. A za nesprávné musí každý normálně myslící člověk považovati, jestliže se jistý tisk vrhá s posměchem na ty, kteří veřejně doznávají své chyby a omyly a briskně je vyřaduje z národa.

Je trudno čísti takovéto věci: »Nikdo nesmí čekat generální pardon těm, kteří dnešní katastrofu zavinili a přivodili — Ne, celý národ bude stát jednotně proti nim. Je mnoho provinilců, a na nikoho nebude zapomenuto — — —.«

Víme, co je tím míněno. Ale tážeme se, podíval se, kdo tyto a ještě mnohem nenávisnější věty psal, sám také do zrcadla? Nevyhlašuje tu snad ortel někdo, kdo má zájem na tom, aby odvedl pozornost od sebe nebo od svého okolí? Neměl by si připomenouti radu písma o břevnu v oku svém a mrvě v oku svého bližního?

Řekli jsme shora: snad tomu tak musí býti! To však řekne si ten, jenž o věcech soudí povrchně a dává se strhovati běžným míněním. Kdybyste zkoumali soukromý život lidí, kteří se účastní na tom smutném mumraji, a jejich názory, kdybyste zpytovali jejich duchovní život, kolik mezi nimi by bylo křesťanů vyznávajících oficiální náboženství a hlásících se k učení Ježíšovu! Jsou křesťany podle křestního listu, ale ne podle ducha a pravdy! Nemají v sobě ani za mák z náboženství lásky, jímž jest proniknuto celé učení Ježíšovo. Učinili Ježíše Bohem, a neznají Ho, vždyť neznají ani základů jeho přirozenosti! Postavili si Boha kamsi nad hvězdy do nekonečna a nekonečně jsou mu vzdáleni! Učili se kdysi ve školách: »Buďte milosrdní, jako je milosrdný váš Otec! Nesudte a nebudete souzeni, neodsuzujte a jistě nebudete odsouzeni. Promíjejte a bude vám promíjeno. Dávejte a bude vám dáno; dobrou míru natlačenou, natřesenou a přetékaající vám dají do klína; neboť kterou měrou měříte, tou bude vám vzájemně odměřováno.« (Lukáš 6, 36-38). A dospělí poslouchají tato slova v kostelích, ale vyjdouce ven, nic z nich a o nich nevědí. Hluše a prázdně se nesou k nim, a nic nevstupuje do jejich duší a myslí.

Přátelé! Bratři a sestry! Vy, kteří čtete tyto řádky, zamyslete se nad tím, co vidíte, slyšíte a čtete! Nedejte se másti křikem těch, kteří hlásají očistu druhých, ale neučinili ještě pořádek sami u sebe, kteří poskvřňují nejdražší statek lidí, čest, ale jsou nedůtkliví k radě, aby zametli nejprve před svým příbytkem; vcházejí do chrámů nesouce v srdcích hněv, nenávist a myšlenky na pomstu, tráví tam marně čas, nepřijavše nic z toho, co zanechal světu a lidem Ježíš, a vycházejí neočistivše se a nesvrhnuvše tíhu s duší svých, ale vlekouce dále do života břímě zla a černých myšlenek!

Dnešní doba potřebuje více než jiné lidi prostých myslí a čistých duší, lidí vyznávajících a chápajících učení Ježíšovo, učení lásky, a také podle něho žijících. Nebude lépe, dokud se lidstvo zase ne-

vrátí k Bohu a dokud nezavrhne od sebe pýchu, panovačnost, pomstychtivost a nepřátelství a neozbrojí se pokorou a láskou, bez kterých není návratu k míru a spokojenému životu!

Sestupujte do hlubin bezpečnosti srdcí svých a očistujte se v myšlenkách, ve spojení a v důvěře v Boha ode všeho zla, které víří kolem vás, abyste nebyli zbaveni jediné a opravdu účinné ochrany proti máltnosti a zoufalství: *důvěry a lásky!*

MÍSTEČKO PRO PRAVDU.

V jedné ze svých posledních přednášek zabýval se br. Čapek pastýřským listem nejvyššího kat. hodnostáře v Čechách. Poukazoval na to, ve kterých směrech ve velkém i malém světě poklesl nápadně smysl pro pravdu, a že by aspoň jedno místočko mělo zůstat opravdu svaté a jen pravdě pravdoucí vyhrazené. Tím místem že by měla být církev. V jejím jménu, a ovšem především jakoby s božím posláním, že by nikdy nikdo neměl mluvit, leč s plným vědomím a přesvědčením, že mluví pravdu.

V pastýřském listě bylo jako jedna z příčin naší národní pohromy uvedeno svržení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze hned po převratu před 20 lety. Vzpomínali jsme, co se stalo nekatoličtějšímu Rakousku, Vídni a nejvěrnějšímu synu svaté církve, dr. Schuschniggovi. Tam nebyl svržen žádný mariánský sloup. Z přednášky uvádíme v dalším alespoň konec.

Mnoho nám bylo vzato. Byli jsme malí a jsme ještě menší. Ale přátelé, přijměte to v upřímnosti, že přes všechno, co se stalo, nejsme tak malí, aby už u nás nebylo místočka pro pravdu. Dosud platí Husovo:

Hledej pravdu, slyš pravdu,
uč se pravdě, miluj pravdu,
prav pravdu, drž pravdu,
braň pravdy až do smrti.

Snad přijdou, ale také přejdou doby, kdy to s pravdou u nás bude jako v době temna. Kdy ve jménu náboženství všechno možné bylo hlášáno, jen ne pravda. Ale dokud v nás srdce pro pravdu hoří, a dokud smíme ústa otevřít, abychom pravdě vydali svědectví, stůjme v pravdě jako praví a věrní čeští kacíři.

Byli jsme zrazeni. -- Je to něco špatného, tím více, že to byli velcí národové a že nás ujišťovali velkým přátelstvím. Je však něco, co by mohlo být mnohem horší než nejhorší zrada přátel, totiž, kdybychom ještě i my sami sebe zrazovali. Kdybychom teď najednou to nejlepší, co bylo chloubou našeho národa, čím jsme žili, co nás probouzelo, co nám chuť k životu dodávalo, ty pravdy veliké, kdybychom je zrazovali.

Jsmo na přelomu ve svých dějinách. Někteří a snad mnozí z našich krajanů budou utíkat od osvěty, pokroku a lidskosti. Mnozí jsou nalomeni, nerozhodni kam se dát, čemu věřit, mají-li výt s vlky, mají-li se řídit heslem, kam vítr, tam plášt. Mají-li prodat tátu, mámu a slavné dědictví, jen když se při tom něco na čas vytěží, mají-li zapřít vše, co nejlepšího v sobě vycítili, mají-li zvolit si místo Husa Jana z Pomuk, na místě Komenského Páleče anebo zůstat věrni sami sobě, svým nejlepšími ideálům, geniu českého národa a jeho poslání duchovnímu a idealistickému uprostřed hmotářských zisků.

A k tomu by se mohlo ještě stát, že ten, kdo by dnes spěchal, kam vítr všechno smetí nese, že za dvě až pět let musel by zase obracet a tu by teprv nevěděl, čím je.

A nakonec musím znovu jen zdůraznit, že všechno, co bolestného a nepříjemného zažíváme, jsou mraky, jsou vichřice, jsou bouřky, jaké byly a přešly a zase přejdou, ale ten boží svět zůstane. Kdo má mysl poněkud jasnou a nasbíral trochu skutečného vědění, vidí i tento svět zapojen do vesmírného řádu. Vidí, že jsou jisté věci trvalé a věčné, že jsou hvězdy, které ve znamení vozů anebo vah svítily před tisíci a tisíci lety a budou svítit dál!

Po noci přichází den, po západu východ, vedle smrti je nové rození, a kam pohlédneme kolem sebe a ke hvězdám, můžeme tušit dílo velikého stavitele, moudrého vládce, pána věčnosti, který je zároveň naším otcem a naší matkou. A v tomto vesmírném řádu trvání má jen pravda, nikdy lež, trvání má jen spravedlnost a nikdy bezpráví, trvání bude mít jen láska a nikdy hněv.

Proto vzhůru srdce, vzhůru hlavu, poutníče vesmírem, nejsi tím, co může bolet, nejsi smrti syn!

Ty jsi věčný, nic nezmůže smrti stín.
Jenom tělo může klesat, může hynout, mřít,
ale duch je boží jiskrou, musí žít!

Milujte lidskost. Při každém svém počinu ťažte se sama sebe: kdyby to, co činím, bylo děláno i všemi ostatními lidmi a pro všechny lidi, prospívalo by to, či škodilo lidskosti? A odpoví-li vám svědomí: škodilo, zanechte toho.

Blaze člověku, jenž se kaje z hříchů, pokud jest ještě mužně silný. Kaj se, dokud tebe neopustily síly, přilej oleje, pokud ještě nezhasla svítilna. (Talmud.)

Zpověď a šaty. „Proč pak, Laurinko, nechceš jít k svatě zpovědi? Vždyť máš ze všech děvčátek nejhezčí a nejdražší šaty —.“ „No jo, ale Pepka našeho domovníka má ty samé hříchy jako já —.“

NA OKRAJ DNE.

V posledním pastýřském listě nejvyššího hodnostáře římskokatolické církve byla řada tvrzení, nad nimiž by se každý Čech měl zamyslet. Jako příčina našeho národního neštěstí byl uváděn ne dosti laskavý poměr Čechů k církvi. Jak s tím uvést v soulad všeobecně známý a uznávaný fakt, že se katolická církev v žádné z okolních zemí netěšila z tolika výhod a z takové blahovůle jako právě u nás? Jiní ji pronásledovali — a ještě jim bylo přidáno z toho, co se nám ubralo! Jak se to rýmuje? Více si o tom netroufáme napsat. Jak nám může někdo pomáhat, kdo až dosud v žádné zemi (ani v bývalém Rakousku) sám sobě pomoci nemohl? S takovou pomocí mohli bychom zajít nakonec i duchovně i kulturně! Nepostačí být jen na stráži, je nutno se nedat! A to zvláště dnes, kdy právě ti nás chtějí spasit, kteří vždy znovu vedli národ do neštěstí a do tmy.

MILOSRDENSTVÍ.

Přišel ke mně kdysi milosrdný fráter. A žádal mě o nějaký peněžitý dárek.

„Nač?“ ptal jsem se.

„Náš rád koná milosrdenství,“ vysvětloval.

„Milý pane,“ povídám, „já vám vysvětlím pojem milosrdenství. Milosrdenství jest ctnost, kterou prokazujeme bližnímu dobro, ale vždy na útraty svoje. A sice na veliké své útraty, neboť při malých dáváme almužnu, máme soucit a tak dále, ale neprovozujeme milosrdenství. V pojmu milosrdenství leží také nutná vlastní oběť, zapření se, obtíže, krátce i trochu našeho bolu, za který máme zapláceno jen pozdější vnitřní radostí, že jsme vykonali nějaké dobro. Ničím jiným, protože jak vezmeme náhradu, tak jsme vykonali jen službu, ne-li vydělali. Chápete?“

Fráterík se na mě zadíval zvědavě. Cítil, že se stahuje nějaká logická síť.

„Nu, a teď se podívejte: jaké pak děláte milosrdenství, když to všechno jde na útraty jiných, když vy na to nedáte krejcaru a když jste na útraty toho milosrdenství dobře živi? Když jste si vystavěli kláštery se zahradami a když víno jest denním hostem na vašich tabulích? A když vaši představení tloustnou, že je div neraní mrtvice? Nemyslíte, že je to tak trochu švindl s tím milosrdenstvím?“

Fráter se usmál. Vytáhl tabatěrku, otevřel, šňupl si a povídá: „No máte pravdu. Já ale musím. Jinde mi vynadají, vy jste mi to řekl alespoň slušně. Nechcete si šňupnout?“

Musel jsem se usmát, šňupl jsem si a fráter šel o patro výš.

BUDHISTICKÁ MRAVOUKA.

Pět pravidel života: žádný život nezničit — nekrásti, co dobrovolně není dáno — vystříhati se necudností — nemluvit nepravdu — nepít opojných nápojů.

Deset přikázání: nezabíjeti — nekrásti — nesmilnit — nelhati — nepomlouvati — nemluvit sprostě — nežvatlati zbytečně — nežádati — nemít nenávisti — nepochybovati úmyslně (v některých školách mají také nebyti falešní neb potměšilí).

Deset omylů, jimž třeba se vyhnouti: žádost, nenávist, klam, pýcha, pověra, úmyslná skepse, lítost, sebeomluva, nestydatost, nedbalost.

Deset ctností: Dobročinnost, čistota, nesobeckost, moudrost, činnost, shovívavost, opravdivost, odvaha, mírnost, rovnomyslnost.

Čtyři velké námahy: nedati vzniku špatným stavům mysle — stávající špatné stavy odstraniti — dobré stavy vyvolati — stávající dobré stavy množiti.

Čtvero pamatování se: na slabost těla — na nebezpečí plynoucí ze smyslových dojmů — na nestálost myšlení — na pomíjivost všech složitých věcí.

Čtvero prohloubení mysle: přátel všem bytostem dobro — mít soucit s utrpením jiných — těšiti se z blaha jiných — blahověti ke všem bytostem v sobě vyvolávati.

Co píší přátelé.

V této době našeho národního smutku a hořkých duševních bolestí obdrželi jsme ze zahraničí mnoho přátelských projevů. Jsou tak dojemné ve své upřímnosti a lásce, že nebylo možno ubrániti se pocitu, že oni trpí stejně jako my a v některém ohledu i více, neboť se cítí spoluvinnými, ač nebylo v jejich silách a možnostech, kdyby sebe více byli chtěli, ničemu zabrániti aneb něco měnit. Omezujeme se však pouze na uveřejnění tří projevů velkých korporací a na dopis Dr. Drummonda.

Vážený Dr. Čapku!

22. října 1938.

Shromáždění anglických unitářů přijalo včera jednohlasně tuto resoluci, a Miss Lee byla požádána, aby Vám ji odevzdala:

»Tento koncil ústředního sboru unitářských a svobodných křesťanských církví žádá Rev. E. Rosalind Lee (bakaláře svobodných umění), aby tlumočila našim přátelům a bratrům unitářské společnosti a v československé církvi v Praze projev naší hluboké účasti nad dalekosáhlými změnami, kterým lid československý, donucen okolnostmi, musil se podrobiti; našeho obdivu nad hrdinným duchem, se kterým jste čelili této vaší historické krisi; naší touhou je, poznati, jak bychom mohli prakticky projevit svoje sympatie s těmi, kteří těmito změnami byli poškozeni a uvrženi do nečekaných utrpení.

Přejeme si, aby boží prozřetelnost váš národní život byl zachován a posílen, a aby dílo těch, kteří jsou s námi zajedno v zápase o náboženskou svobodu, bylo zachováno v nezměněné síle.«

Váš oddaný Mortimer Rowe.

* * *

20. října 1938.

Jako představitelky Britské ligy svobodných křesťanských žen posíláme projev své hluboké sympatie svobodným křesťanům v Československu v jejich době utrpení.

Vyslovujeme obdiv nad důstojností a zdrženlivostí, kterou váš lid v této době krise zachoval. Modlíme se, aby vám byla dána síla a odvaha vytrvati v práci pro pravdu a svobodu v duchu křesťanského bratrství.

Margaret Stevenson.

* * *

Z ústředí amerických unitářů v Bostonu došel na adresu Dr. Norberta F. Čapka tento projev:

»Rada ředitelů americké unitářské asociace zasílá pozdravy duchovnímu správci a členům Unitářské společnosti v Praze s ujištěním trvalé důvěry a sympatie. Je pozoruhodné, že v prvních dnech obou našich republik vzniklo unitářské hnutí — svobodná církev — v nově osvobozené zemi. Těšíme se s vámi, že nyní, kdy samo trvání republiky bylo ohroženo, vaše náboženská víra vyrovná se vaší víře v demokracii; a my s vámi slibujeme obnovenou oddanost zásadám, na nichž pravá demokracie počívá.«

* * *

V prvním desetiletí obnoveného českého unitářství býval našim hostem jeden z nejoddanějších a nejvěrnějších přátel našeho národa Dr. W. H. Drummond, učenec, spisovatel, organisátor a velmi význačný pracovník na poli náboženském. On také byl hlavním organisátorem velmi zdařilého kongresu pro pokrok v náboženství, který se konal r. 1927 v Praze, a na němž byly zastoupeny 32 národy. Mezi četnými dopisy, které v této době dostáváme z daleké ciziny, je hlas Dra. Drummonda zvláště významným. Píše v dopise ze dne 4. listopadu 1938:

„Dr. Čapkovi s paní. — Moji vzácní přátelé!

... Je tak těžko něco říci v těchto dobách vašeho velkého utrpení, co by neznělo jako prázdná útěcha. Ale já byl s vámi v duchu ustavičně a přál jsem si, abych byl schopen něčím vydatně pomoci. Kdybych byl mladší, byl bych poslechl svého prvního popudu a rovnou jel do Prahy pomáhati vám a svým ostatním přátelům, jak bych nejlépe uměl. Avšak za několik málo dní bude mi 75 let, a v tomto věku musím se spokojiti pobytem doma. Jak vzácné jsou mi dnes všechny vzpomínky na chvíle, které jsem ztrávil mezi Vámi. Jak bolestné je mi pomyšlení, že by dílo, jež jsem pomáhal tvořit, mělo býti nějak poškozeno . . . Avšak my oba věříme, že dobrota a láska jsou trvalými skutečnostmi ve vesmíru a že nemohou býti zničeny na svém pochodu po zářivé stopě lidského pokroku, i když mohou býti dočasně zatemněny. Vaše práce bude tím více potřebná k posilování zemdlívajících srdcí a k zachraňování lidí od zoufalství. Kéž vám je popřána síla k těmto vašim úkolům. Ve svých tichých chvílích vzpomeňte si na svého starého přítele a jeho hlubokou oddanost k vám všem a jeho touhu býti s vámi zajedno v těchto temných dobách právě tak jako v dřívějších dobách vítězství a úspěchů.

Váš cele oddaný přítel Dr. W. H. Drummond.«

Síla tkví v oboustranné lásce, slabost ve vzájemném soupeření. Sjednotíme-li se v lásce, pevně se držíme; rozdělíme-li se různici, klesáme.

Mallory.

Srdce matčino.

Jak stará je láska mateřská? Jak stará je bolest? Tak stará jako lidské srdce!

Jistý učenec otevřel egyptský hrob, který byl po tři tisíce let zapečetěn. Objevil nádherný mramorový náhrobek dítěte s tímto nápisem: »Moje světlo, můj živote, moje lásko! Proč mi Bůh nedal umřít na tvém místě?«

Přítomní mužové smekli a s uslzenýma očima potichu vyšli na světlo. Přivalili kámen a hrob znovu zapečetili.

P. S.

Drobnosti.

Mám jednati tak, jak myslím a nikoliv, jak myslí lidé. Je snadno žiti ve světě podle mínění světa, v samotě je snadno řídit se svým vlastním míněním, ale veliký je člověk, jenž v davu zachovává si nezávislost své samoty.

Emerson.

Na pravdu se zapomíná v hádce. Nejmoudřejší zanechává hádky.

Spasiti se, znamená ve vyšším smyslu slova pozvednouti pokleslého ducha, vyléčiti nemocnou duši, navrátiti jí svobodu myšlenky, svědomí a lásky. Takové je spasení, za něž Kristus zemřel.

Channing.

Nemůžete založiti Kristova bratrstva tam, kde na jedné straně nevzdělanost, žebrota, otroctví a zvrhlost, na druhé straně pak kultura, bohatství a moc nedovolují lidem navzájem se ctíti a milovati.

Mazzini.

Nebež člověče, na lehké zlé skutky, říkáje v srdci svém: „Vždyť se mne to nedotkne.“ Malými kapkami se naplňuje veliká nádoba; blázen se všecek naplní zlem, konaje zlo po trošce.

Nechovej se, člověče, nevšímavě k dobru, říkáje v srdci svém: „Vždyť ono beztoho ke mně nedojde.“ Kapka za kapkou naplní nádobu, — moudrý člověk, i když jen po trošce koná dobro, všečen se naplní dobrem.

Budh. moudrost.

Přijď co přijď, já zůstanu věren přátelům i nepřítelům.

A. Lincoln.

* * *

Pozdrav budoucím věkům. Na výstavišti, kde bude v dubnu příštího roku otevřena světová v New Yorku, byl právě do hloubky 15 metrů zazděn kovový válec s poselstvím, které má být otevřeno až roku 6.939, tedy za 5000 let. Poselství sestává z několika příspěvků vynikajících učenců, kteří krátce vyslovují své názory o stavu dnešní civilizace. Tak píše u nás dobře známý myslitel Einstein: „Naše doba vydala mnoho tvůrčích lidí Ovládnutí přírody a poznání zákonů hmoty mohlo by nám náš pozemský život velmi ulehčit. Využíváme přírodních sil, abychom postupně osvoobili člověka od nejtěžších prací. Dovedeme létat a dorozumívat se navzájem pomocí neviditelných vln. Výroba a rozdělení statků jsou však špatně organisovány. Proto každý z nás žije stále v obavě, že bude vyřazen z hospodářského procesu. Kromě toho pouštějí se obyvatelé různých zemí čas od času do vzájemného vraždění, což nás nutí dívat se do budoucnosti s úzkostí a hrůzou. Příčinou našeho trápení je, že rozum a povaha lidských mas stojí nepoměrně níže, než tomu je u tvůrců skutečných hodnot naší doby.«

Vliv trápení na zuby. Už dříve bylo zjištěno, že trápení a zlobení má škodlivý vliv na krev a trávení, že vytváří v žlázách jedy a pod. Novinkou je, že trápení a hněv kazí zuby. Je to jen logický závěr, ke kterému dospěl po dlouhých studiích dr. A. L. Winsor a dr. Barney Korchin, profesori cernellské university. Pokusy těchto badatelů ukázaly skutečnost, přičítací se zcela dosavadnímu učení fysiologie, která tvrdila, že sliny v ústech jsou přirozené povahy zásadité. Učenci zjistili mncha pokusy, že sliny jsou naopak poněkud kyselé. Když se vyměšování slin zvýší, jako při jídle nebo pohledu na chutné jídlo, kyselina se v nich rozředí a slina je méně acidní. Víte však sami, jak máte sucho v ústech, když se *trápíte nebo zlobíte*. Jazyk se „lepí“ na patro. To znamená, že normální vyměšování slin je omezeno, a se zmenšením vyměšování se zvyšuje obsah kyseliny. Čím méně slin, tím jsou kyslejší. Kyselina pak rozušuje zubní sklovinu, kterou pronikají dovnitř škodlivé zárodky kazu.

Oči nástrojem duše. Jednomu z nejpřednějších londýnských očních lékařů, dr. Collymu, se podařilo operativně vrátit zrak dvaadvacetiletému děvčeti, jež bylo od narození slepé. Dívka po prvé mohla uvidět předměty, o nichž si doposud dělala představy jen ve své fantasi. Své dojmy prohlásila za veliké zklamání. Vypráví o tom dr. Colly ve svém protokolu, který pořídil při prvním prohlédnutí dívčině. Myslíla, že všichni lidé (a zejména ženy) jsou krásní. A náhle objevila, jak mnoho lidí není hezkých a kolik tváří je smutných a zachmuřených. Jedinou útěchou jí byly květiny. Zdály se jí mnohem krásnější, než si je podle popisu představovala. Nejtěžší byla pro dívku doba, kdy jí po prvé šnali roušku s očí. Nemohla si na pohyb ve světě zvyknout. Dokud byla slepá, chodila docela dobře ve svém pokoji. Nenarážela na židle, na stoly nebo na dveře. Nyní se jí to stávalo za každým krokem. Neuměla odhadnout vzdálenosti. Když po prvé vyšla na ulici, zdálo se jí, že všichni lidé se na ni řítí, i když byli ještě značně daleko. — To je jedním z důkazů, že oči jsou jen nástrojem duše, která si postupně navyká se svým nástrojem zacházet, aby jí sloužil.

Unitářským ženám!

Aliance unitářských žen v Praze účastní se záchranných prací pro uprchlíky a jejich děti. V přítomné době šijí ženy šatečky pro děti. Látku dostávají od „Českého srdce“. Která ze žen i mimo aliance chtěla by se této pomoci účastniti, nechť se přihlásí u s. M. Čapkové, Praha VII., Ověnecká 24, anebo při našich shromážděních v Unitarii, Praha I., Karlova 8.

MIMOŘÁDNÁ SHROMÁŽDĚNÍ NSČSU konají se nyní jen každý druhý čtvrtek v měsíci o 19.30 v Praze I., Karlova ul. č. 8. Nejbližší bude 8. prosince t. r.

PAMATUJTE, abyste zaslali do konce roku svůj členský příspěvek a předplatné na „Cesty a cíle“. Nedoplatky, dlužné příspěvky a předplatné rozmnožují zvláště v této době naše veliké starosti! Buďte si vědomi, že se udržujeme jen svépomocí, a že na každém z vás záleží zdar našeho hnutí!